

M Ø T E

i EØS-utvalget

onsdag den 22. januar kl 09.00

Møtet ble ledet av komiteens leder, *Thorbjørn Jagland*

Finanskomiteens medlemmer var innkalt for å delta under behandlingen av sak nr. 1.

Til stede var:

Fra utenrikskomiteen: Thorbjørn Jagland, Inge Lønning, Åslaug Haga, Haakon Blankenborg, Julie Christiansen, Morten Høglund, Bjørn Jacobsen, Lars Rise, Christopher Stensaker, Finn Martin Vallersnes, Gunhild Øyangen.

Fra EFTA/EØS-delegasjonen: Vidar Bjørnstad, Gunn Karin Gjul, Heidi Sørensen, Morten Lund, Tor-Arne Strøm, Einar Holstad.

Fra finanskomiteen: Siv Jensen, Ingebrigt S. Sørfonn, Øystein Djupedal, Svein Flåtten, Ranveig Frøiland, Gjermund Hagesæter, Per Erik Monsen, Tore Nordtun, Torstein Rudihagen, Heidi Grande Røys, Jan Tore Sanner, Bjørg Tørresdal.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Jan Petersen og finansminister Per-Kristian Foss.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Øystein Børmer, Finansdepartementet, statssekretær Anders J. H. Eira, Kommunal- og regionaldepartementet, ekspedisjonssjef Sven Svedman, Utenriksdepartementet, ekspedisjonssjef Nina Bjerkedal, Finansdepartementet, ekspedisjonssjef Thorbjørn Gjølstad, Finansdepartementet, avdelingsdirektør Oda Sletnes, Utenriksdepartementet, underdirektør Else Underdal, Utenriksdepartementet.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Rune Resaland.

D a g s o r d e n :

1. Redegjørelse for status når det gjelder differensiert arbeidsgiveravgift v/finansministeren.
2. Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 31. januar 2003.

Se vedlagt brev fra Utenriksdepartementet, datert 15. januar d.å., med oversikt over de relevante rettsakter.

3. Eventuelt

S a k n r . 1

Redegjørelse for status når det gjelder differensiert arbeidsgiveravgift v/finansministeren

Statsråd Per-Kristian Foss: Utviklingen i denne saken har tidligere blitt beskrevet overfor Stortinget, bl.a. i revidert nasjonalbudsjett for i fjor og gjennom min redegjørelse for dette utvalg den 21. mai i fjor. Saken er også omtalt i St. meld. nr. 27 for 2001-2002 om EØS-samarbeidet 1994 – 2002 og i forbindelse med budsjettet for 2003, skatte- og avgiftsdelen. Jeg vil likevel gi en kort historikk.

Etter at EFTA-domstolen hadde avgjort at systemet med differensiert arbeidsgiveravgift innebar statsstøtte i EØS-avtalens forstand, gjorde ESA i 1999 en revidert ordning på grunnlag av ESAs retningslinjer for støtte til ekstra transportkostnader i områder med lav befolkningstetthet. Dette innebar at man for visse typer virksomhet fra 1. januar 2002 måtte betale høyeste avgift uansett arbeidstakers bosted. Av ESAs vedtak fremgikk det at den norske ordningen ble godkjent ut 2003, og at en forlengelse utover dette, krevde at ordningen ble gjennomgått på nytt.

I 2000 behandlet kommisjonen en svensk ordning med reduserte sosiale avgifter for deler av tjenestesektoren i Nord-Sverige. Kommisjonen la til grunn en mer ordlydstro tolkning av gjeldende retningslinjer for regional transportstøtte enn tidligere, og Sverige fikk ikke godkjent ordningen. Som en oppfølging av kommisjonens negative avgjørelse mot Sverige, fattet ESA i september 2002 vedtak om formålstjenlige tiltak overfor Norge. Det ble uttrykt at dagens system med differensiert arbeidsgiveravgift ikke lenger er forenlig med EØS-avtalen. ESAs vedtak inneholdt imidlertid ikke konkrete forslag til materielle endringer i den norske ordningen. Det ble foreslått en prosedyre som gikk ut på at Norge forplikter seg til å meddele ESA innen 25. mars 2003 hvilke relevante tiltak som kan bringe ordningen i samsvar med statsstøttereguleringen. ESA gav også signaler om at de var villige til å ha en dialog med Norge frem mot 25. mars i år for i samarbeid å finne frem til hvilke konkrete endringer som eventuelt må gjennomføres i differensieringssystemet. Norske myndigheter aksepterte i oktober i fjor forslaget til prosedyre.

Regjeringens primære mål har vært at hovedtrekkene i gjeldende ordning kan opprettholdes også etter 2003, når ordningen løper ut.

Det har etter aksepten av de formålstjenlige tiltakene vært avholdt tre møter med ESA på administrativt nivå. ESA har lagt til grunn en betydelig strengere fortolkning av transportstøttereguleringen og samhandelskriteriet enn da Norge fikk godkjent ordningen i 1999. ESAs holdning så langt tilsier at det blir svært vanskelig å få aksept for at hovedtrekkene i ordningen kan videreføres, bl.a. fordi det er tilnærmet umulig å oppfylle ESAs nye krav til dokumentasjon på at ingen bedrifter får mer i avgiftslette enn det de har av merkostnader til transport som følge av perifer beliggenhet. ESA godtar ikke lenger utvalgsundersøkelser som dokumentasjon på at overkompensasjon ikke skjer. Det kan derfor være formålstjenlig å vurdere en bredere tilnærming når det gjelder hvilke endringer som må til for at en ordning med differensiert arbeidsgiveravgift skal kunne videreføres, bl.a. vurderes muligheten av en snevrere geografisk avgrensning av virkeområdet for redusert avgift. Spesiell oppmerksomhet må i så fall rettes mot områder hvor behovet for sysselsettingsinsentiv er størst. Selv med en slik løsning, står man overfor store utfordringer når det gjelder ESAs krav til dokumentasjon av avstandsulemper, eventuelt av manglende konkurranseutsatthet.

Uten godkjenning fra ESA av en revidert ordning vil differensiert arbeidsgiveravgift i de aktuelle sonene bare kunne opprettholdes innenfor regelverket for såkalt bagatellmessig støtte. Dette regelverket innebærer at fordelene av nedsatt avgift, inkludert eventuell annen støtte som ikke er godkjent av ESA, pr. foretak ikke kan overstige 245 000 norske kroner etter dagens eurokurs. I ESAs vedtak om formålstjenlige tiltak er det åpnet for en overgangsperiode dersom dette kan rettfærdiggjøres, og at det anses nødvendig. En mulighet kan være en gradvis opptrapping av arbeidsgiveravgiften i soner med lav sats. Det vil være opp til norske myndigheter å påvise nødvendigheten av en slik overgangsperiode. ESA har under dialogen gitt uttrykk for at en overgangsperiode uansett ikke kan ha lengre varighet enn 2 – 3 år.

Kommissær Monti bekreftet i møte med statsministeren og undertegnede i januar i år – 3. januar var det vel – kommisjonens negative holdning til den norske differensierte arbeidsgiveravgiften. Jeg for min del vurderer å ta ny kontakt med kommisjonen for å søke å få til en mykere holdning fra ESAs side i dialogen. Og når jeg sier ESA, er det fordi en slik holdningsendring i ESA neppe vil finne sted uten i forståelse med kommisjonen.

Ved en eventuell ny rettssak for EFTA-domstolen vil ESAs og kommisjonens vurderinger veie tungt, både når det gjelder hva som kan anses å påvirke samhandelen, og hva som kan anses som tillatt støtte. Det er derfor lite sannsynlig at Norge vil kunne vinne frem i en sak for EFTA-domstolen.

På bakgrunn av at det knytter seg usikkerhet til hvorvidt det vil bli mulig å videreføre en ordning som er akseptabel for både Norge og ESA, har de berørte departementene satt i gang et arbeid med å vurdere eventuelle alternative virkemidler til den differensierte arbeidsgiveravgiften. Den kontakten vi så langt har hatt med ESA, har vist at utsikten til å opprettholde dagens ordning med differensiert arbeidsgiveravgift ikke er stor. Likevel bør vi gjøre et forsøk på å beholde så mye av ordningen som mulig.

Lederen: Takk skal du ha. Da er ordet fritt.

Tore Nordtun (A): Bare et spørsmål til finansministeren. Hvordan vil han gå fram når det gjelder de alternative virkemidlene, og hvordan vil han i den forbindelse forholde seg til Stortinget?

Statsråd Per-Kristian Foss: Det første Stortinget vil bli meddelt, er det vi foreslår av modifisert system, basert på dagens system, overfor ESA innen fristen den 25. mars. Det vil være et åpent brev. Parallelt med det arbeider Regjeringen internt med å se på alternativer i tilfellet "worse case", for å si det slik. Det vil da være påvirket av hvilket svar vi får på brevet den 25. mars og i og for seg hvilken dialog vi har hatt inntil da. Men Stortinget vil jo eventuelt bli kjent med mulige nye ordninger i budsjettet for 2004. Jeg vil selvfølgelig løpende også underrette dette utvalg eller Stortinget på egnet måte i prosessen fremover.

Jeg legger ikke skjul på at vi også har jobbet ganske intenst i all politisk kontakt som har vært på ministernivå og på kommisjonsnivå overfor EU for å fremheve fordelene av den ordning vi praktiserer i Norge i dag. Det er jo en kjent sak at det innad i EU, på ministernivå, også er en viss dialog – for å si det forsiktig – om regionalstøtteordningene og deres mulige kollisjoner med statsstøttereguleringen som vi her står overfor. Men det har ikke vært veldig lett å oppnå gehør for dette, selv blant nordiske venner. Jeg har benyttet enhver anledning i møter med EUs økonomiministre til å argumentere godt for det norske synet, som vi synes er en effektiv og god modell. Men interessen for å ta opp dette på bred basis i EU har vært minimal, selv blant våre svenske venner.

Øystein Djupedal (SV): Det er veldig nedslående at det ikke skal være mulig å videreføre en ordning som har fungert svært godt og er svært hensiktsmessig, når man legger den norske geografien til grunn.

Det jeg lurer på, er: Hvor realistisk er det at man skal klare å få fram tiltak som kommisjonen vil finne tilfredsstillende? Vi snakker altså om en differensiert arbeidsgiveravgift som i sum har et anslag på ca. 8 milliarder norske kroner, definert som statsstøtte. Hvordan ser man for seg at man skal klare å finne innretninger som treffer så bredt som dagens ordning faktisk gjør? Eller sier egentlig statsråden at han ikke finner det realistisk at det er mulig innenfor konkurransereguleringen i EU å finne kompenserende ordninger tilsvarende det vi i dag mister?

Morten Lund (Sp): Dette er det viktigste distriktpolitiske tiltaket vi har, også i økonomisk omfang. Da EØS-avtalen ble inngått, ble det presisert at vi skulle få lov til å beholde vår distriktpolitikk. Det ble spesielt sagt at vi var sikre på å kunne beholde den differensierte arbeidsgiveravgiften. Når regjeringen den gangen sa det til Stortinget, måtte det være fordi den forholdt seg til noe som også hadde blitt sagt fra EUs side. Fra Senterpartiets side ønsker vi å si at den saken er så viktig at vi må ta en rettssak på den. Det mener jeg også ut fra det vi stadig vekk hører når vi anklager ESA for å ha for mye makt i Norge. Man sier at vi aldri ved hjelp av en rettssak har prøvd om det er slik. Jeg synes nok at denne saken og det som handler om patentdirektivet, er saker som vi burde prøve gjennom rettsapparatet.

Lederen: Ber flere om ordet? Det har ikke skjedd.

Statsråd Per-Kristian Foss: Først til Djupedals spørsmål.

Regjeringens politikk er ikke gjennom denne ordningen å søke å redusere den samlede distriktpolitiske innsats. Men jeg legger ikke skjul på at dersom vi ikke når frem overhodet med modifierende ordninger i forhold til den differensierte arbeidsgiveravgiften, kan vi få problemer med treffsikkerheten i forhold til alle som i dag omfattes av dette distriktpolitiske tiltaket, som er viktig. Jeg kan vel også si det slik at ut fra Finansdepartementets synspunkt, vil alternative ordninger også være ganske tungrodd og til del byråkratiske. Et av mine argumenter overfor politikere i EU har vært at den differensierte arbeidsgiveravgiften er en ubyråkratisk og enkel ordning. Vi skal nok kunne klare å foreslå tiltak innenfor rammen av omfanget.

Når det gjelder beløpet 6 – 8 milliarder kr, er vel nettoeffekten av dette noe lavere. Det dreier seg da om anslagsvis 6 milliarder kr, om vi ser på nettoeffekten av det i forhold til budsjettet.

Når det gjelder Morten Lunds synspunkter om rettssak, er det aldri utelukket som et ledd i en prosess. Men la meg si det slik: Når det gjelder denne saken, har vi prøvd det før. Vi fikk ikke mye medhold, for å si det forsiktig. I dommen fra EFTA-domstolen i 1999 ble det varslet meget klart at godkjennelsen ville løpe ut i 2003. Det har ikke kommet som noe sjokk på det norske politiske miljøet, ei heller på Regjeringen, at vi må jobbe med modifierende tiltak, jobbe med nye ordninger. Men spørsmålet om å overveie en mulig rettssak er hele tiden med som ett alternativ. Vi skal heller ikke utelukke at man fra næringenes side egentlig setter veldig liten pris på den uforutsigbarhet som kan ligge i en rettssak, for da må vi handle meget raskt, og vi kan da risikere kanskje også å få mindre forståelse sett med norske øyne for løsningen, enn om vi klarer å forhandle oss frem til en løsning. Jeg tror ikke ”forhandle” er det riktige ordet, men at man gjennom samtaler kan komme frem til en løsning som ESA kan godkjenne. Det har jo tidligere vist seg mulig. Det er min vurdering at vi pr. i dag har mer å hente gjennom et slikt spor vis-à-vis ESA enn gjennom å sette saken på spissen i forhold til en dom i en domstol.

Hvis jeg får legge til: EU har altså planer om å revurdere sine retningslinjer for regionalpolitikk, men det blir stadig utsatt. Neste gjennomgang er planlagt i 2007, men den er utsatt. Håpet vårt var jo et tidligere tidspunkt. Jeg legger til dette fordi det har vært fremholdt under tidligere redegjørelser at vi kanskje håpet at en slik gjennomgang, ”mid-term”-gjennomgang som det ble kalt, ville åpne for vår ordning. Man har så strøket denne ”mid-term”-gjennomgangen – hva skal vi kalle det, midtlivsgjennomgang, av ordningen og utsatt det til en generalgjennomgang i 2007. Da glapp det der – for å si det slik! Kontakten på politisk nivå har vært løpende hele tiden, uten å gi noen særlig effekt. Men som sagt: Vi utelukker ikke at rettssak er en del av en vurdering.

Øystein Djupedal (SV): Bare et par ord om prosedyren videre. Fra SVs side vil vi selvfølgelig, hvis Regjeringen mener det er riktig, støtte at man velger å gå til rettssak. Jeg syns at man faktisk sterkt skal vurdere denne muligheten, fordi dette er et spørsmål av veldig stor og vital interesse for Norge.

Jeg forstår jo på statsråden at han mener at realismen i å vinne fram i en rettssak er begrenset. Det kan likevel ha en verdi å gå til rettssak, simpelthen fordi dette er et stort prinsipielt spørsmål, og også et uendelig viktig spørsmål for Norge.

Kan statsråden bekrefte at framgangsmåten blir som følger: At man i statsbudsjettet for neste år vil komme med en redegjørelse som vil ha effekt fra 1. januar neste år. Det vil bety, slik som prosedyren nå ser ut, at man da vil starte med disse endringene. Jeg forstod det slik at det var to til tre års overgangsmuligheter i det eksisterende regelverket. Betyr det da at man gradvis vil avtrappe den differensierte arbeidsgiveravgiften fra 1. januar neste år, samtidig som man vil innføre kompensatoriske ordninger, på den måten at man, hvis dette løpet nå blir slik som statsråden antyder, ser for seg at dette er fullt innfaset fra ca. 2006-2007, eller misforstod jeg nå prosedyregjennomgangen fra statsråden?

Inge Lønning (H): Det ordet finansministeren lette etter i sted, er ”midtlivskrise”!

Bare en liten bemerkning til spørsmålet om juridiske sammenlignet med politiske virkemidler. Jeg har vanskelig for å dele den oppfatning at det har en verdi i seg selv å ty til juridiske virkemidler dersom den juridiske ekspertisen også innenlands i Norge sier at det er en betydelig sannsynlighetsovervekt for at man vil tape en slik sak. Da tror jeg ikke man har oppnådd noen ting, annet enn å svekke de politiske mulighetene for å få til en så god løsning som mulig.

Statsråd Per-Kristian Foss: Til Djupedals spørsmål vil jeg si at hans beskrivelse av en mulig prosedyre er korrekt, forutsatt at vi da får akseptert overgangsperioden, slik det er mulighet for å få. Det er for tidlig å si. La meg si det slik at i kontakten med ESA er spørsmålet om overgangsordninger noe av det første vi nå kommer til å reise, uavhengig av øvrige ordninger, fordi det kan gi oss en mykere innfasing av alle endringer av dagens system.

Når det gjelder spørsmålet om rettsak, vil jeg bare vise til hva jeg sa i min første redegjørelse, nemlig at etter departementets syn, slik saken står i dag, er det lite sannsynlig at vi vil kunne vinne frem i en sak som dette for EFTA-domstolen. Det er vurderingen pr. i dag. En slik vurdering kan endre seg, avhengig av hvilke posisjoner vi møter i ESA. Men pr. i dag er det vurderingen, basert på den best tilgjengelige juridiske ekspertise.

Lederen: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

S a k n r . 2

*Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 31. januar 2003.
Se vedlagte brev fra Utenriksdepartementet, datert 15. januar d.å.,
med oversikt over relevante rettsaker.*

Utenriksminister Jan Petersen: Først noen ord om EØS-utvidelsen. Det første forhandlingsmøtet fant sted 9. januar, og møtet stadfestet enighet om at det må finne sted en samtidig utvidelse for at det indre marked skal kunne fungere. Det betyr at forhandlingene om EØS-utvidelsen må være avsluttet senest i mars/april i år.

Jeg kan bekrefte at kommisjonen, som forventet, bad om at EFTA/EØS-landene bidrar finansielt på linje med EUs nåværende medlemsland. Det ble fremholdt at EFTA/EØS-landene vil delta i et indre marked – som utvides med 75 mill. forbrukere – med samme muligheter og fordeler for vårt næringsliv som næringslivet i EU. Ifølge kommisjonen må EFTA/EØS-landenes bidrag derfor økes til et beløp som kan sammenlignes med bidragene fra EUs medlemsland til samhörighetsfond og strukturfond med fradrag for hva vi ville fått tilbake som EU-medlem. Dersom man legger en BNI-nøkkel til grunn, vil det representere 2,7 milliarder euro, som er ca. 20 milliarder kr, for treårsperioden 2004-2006. Kommisjonen ønsker å forhandle om nettobidraget ved at det tas hensyn til EFTA/EØS-landenes spesielle geografiske, økonomiske og sosiale situasjon. Vi har avvist de prinsipper som kommisjonen legger til grunn.

Når det gjelder fisk, avviste kommisjonen på prinsipielt grunnlag vårt krav om kompensasjon for tapt frihandel. EU-sidens holdning er at WTO-regelverket ikke forplikter til å gi kompensasjon. Kommisjonen stiller seg allikevel åpen for forhandlinger om tapt markedsadgang.

Kommisjonen signaliserte også at den ser for seg en økning i EUs kvoter på landbrukssiden som gjenspeiler økningen i EUs befolkning. Det er ikke klart hva som ligger i dette. Vi har gitt uttrykk for at vi, i samsvar med WTO-prinsippene, vil kunne gi kompensasjon for historisk handel med søkerlandene, og at vi er villige til å forhandle med kommisjonen om dette.

EFTA/EØS-landene gav også i møtet uttrykk for at de overgangsordninger som er avtalt mellom EU og kandidatlandene i tiltredelsestraktatene, også vil måtte bli gjort gjeldende for et utvidet EØS. Det er en forutsetning for at det indre markedet kan fungere. De beskyttelsesmekanismer som er avtalt mellom EU og de nye medlemslandene når det gjelder fri bevegelse av personer, vil også bli gjort gjeldende for et utvidet EØS.

Det første forhandlingsmøtet forløp som forventet. Møtet bekreftet at det er stor avstand mellom partene, ikke minst når det gjelder spørsmålet om et økt finansielt bidrag. Vi har derfor en betydelig utfordring når vi skal søke å få til en forhandlingsløsning innen den tidsfrist som er satt. Jeg vil i lys av utviklingen i forhandlingene konsultere Stortingets organer etter behov.

Så til laksesaken. Lakseavtalen mellom norske myndigheter og kommisjonen ble i fjor høst forlenget til 28. februar i år, bl.a. fordi kommisjonens undersøkelse av dumping- og subsidieanklager mot norsk laksenæring først ville være avsluttet i februar i år. Kommisjonen opplyste i desember i fjor at den ikke var innstilt på å videreføre tiltak rettet mot norsk lakseeksport når lakseavtalen utløper. Ifølge kommisjonen gav resultatet av subsidie- og dumpingundersøkelsen ikke grunnlag for nye tiltak. Det ble også opplyst at kommisjonens undersøkelse rettet mot laks fra Færøyene og Chile heller ikke gav grunnlag for tiltak fra EUs side.

Norske myndigheter har underrettet kommisjonen om at vi vil videreføre en eksportavgift på 3 pst. på laks til EU. Videre har vi meddelt at avgiften vil innkreves og forvaltes i henhold til fiskeeksportloven og benyttes til markedsføring av laks innenfor og utenfor EU-markedet, samt til forskningsformål. Videre har vi fra norsk side redegjort for tiltak som begrenser produksjonen og tilbudet av laks i tiden fremover. Dette er ordningen med konsesjonstildeling, førkvoteordningen, samt andre begrensninger med bakgrunn i fiskehelse- og miljøhensyn. Vi har dessuten meddelt at vi, selv uten at lakseavtalen ligger til grunn, stiller oss positive til å fortsette samarbeidet med kommisjonen og også med næringene og myndighetene i Irland og Skottland.

Kommisjonens forslag om å avvikle restriksjonene på import av norsk laks er nå til behandling i EUs antidumpingkomite. Dersom et flertall av komiteens medlemmer går inn for en avvikling av ordningen, vil forslaget, etter ytterligere en formell behandling i kommisjonen, bli forelagt rådet for endelig vedtak.

Så til et annet spørsmål. I fjor høst overleverte finske ørretoppdrettere en dumpinganklage mot norske og færøyske eksportører av ørret. De finske oppdretterne hevdet at det selges ørret på EU-markedet til en pris som ligger langt under det produksjonskostnadene tilsier, og at dette skader finsk oppdrettsnæring og utkonkurrerer finsk ørret. Kommisjonen underrettet 19. desember i fjor norske myndigheter om at det ville bli iverksatt dumpingundersøkelser rettet mot salg av norsk regnbueørret, og at det samtidig ville bli iverksatt tilsvarende sak mot ørretprodusenter på Færøyene.

Selv om norsk eksport av ørret til EU er svært liten, og eventuelle tiltak ikke kan anses å være et stort problem, er dette etter mitt syn en

beklagelig sak som også kan skade vårt generelle omdømme på EU-markedet.

Forhandlingene med kommisjonen om protokoll 3, som gjelder handel med bearbeidede landbruksprodukter, og om EØS-avtalens artikkel 19, som gjelder vilkårene for handel med basislandbruksvarer, ble avsluttet rett før jul. Avtalene skal nå endelig godkjennes av EUs medlemsland i rådet. Begge avtalene innebærer en viss økning av handelen med landbruksprodukter. For artikkel 19 kan spesielt nevnes kjøtt og ost. For kjøttprodukter er det lagt opp til en gjensidig tollfri kvote på til sammen 800 tonn. For ost legges det opp til en økning av eksisterende ostekvote til et samlet kvantum på 4 000 tonn for begge parter. Ostekvoten blir tollfri i sin helhet. For både kjøtt og ost betyr dette en viss økt konkurranse på hjemmemarkedet, men samtidig også bedring av norske bedrifters eksportmuligheter til EU.

Også for grønnsaker, bær og grønne planter innebærer forhandlingsresultatet gjensidige tollfrie eksportkvoter.

Når det gjelder protokoll 3, vil en avtale innebære at både Norge og EU avvikler den såkalte industribeskyttelsen i tollsatsene for en rekke produkter. Av landbrukspolitiske hensyn fikk Norge gjennomslag for unntak for syltetøy, og for at fôrvarer skulle holdes utenfor forhandlingene. I tillegg vil en fra norsk side foreta enkelte mindre justeringer av tollsatsene for margarin og potetstivelse. For noen bearbeidede landbruksvarer vil det som følge av avtalen bli en sterkere importkonkurranse på det norske markedet, bl.a. for enkelte foredlede meieriprodukter og bakevarer. Samtidig reduseres EU-tollen tilsvarende for enkelte bearbeidede landbruksvarer, noe som gir norske bedrifter økte eksportmuligheter. Her kan bl.a. nevnes barnemat, supper og snacks.

På EØS-utvalgets møte 3. desember i fjor orienterte jeg utvalget om at Regjeringen om kort tid ville ta standpunkt i kontantstøttesaken. Regjeringen har nå bestemt at kontantstøtte skal utbetales for barn bosatt i EØS-området når forsørgeren arbeider enten i Norge eller på norsk skip, eller er omfattet av norsk lovgivning mens han/hun arbeider i et medlemsland. Bruk av barnehage som mottar offentlig støtte, medfører tap av kontantstøtte. Dette innebærer like vilkår for tildeling av kontantstøtte i Norge og det øvrige EØS-området.

Svar på ESAs grunngitte uttalelse i denne saken vil bli sendt før fristen, som er 27. februar.

Morten Høglund (FrP): Jeg takker for redegjørelsen.

Jeg har et par spørsmål som gjelder den forhandlingsrunden som nå har vært. I noen presseoppslag har jeg sett at vi har fått støtte for vårt

syn på WTO-kompensasjon i forhold til den frihandelsavtalen vi i dag har med søkerlandene. Spørsmålet er om det medfører riktighet at det fra WTO-hold er gitt støtte til Norge, og i så fall hvordan det nå vil arte seg videre i forhandlingene. Statsråden gjentok jo EUs syn om at de mener vi ikke har rett til slik kompensasjon.

Så et spørsmål når det gjelder landbruk. Er det riktig at EU har tatt opp spørsmål vedrørende landbruk i EØS-forhandlingene, eller medfører presseoppslag om dette ikke riktighet?

Åslaug Haga (Sp): Jeg vil følge opp noe av det som Høglund tok opp. Når det gjelder EØS og utvidelsen, synes jeg fortsatt at vi ikke får gode forklaringer på forholdet mellom WTO-regelverket og de krav som stilles fra EU-siden i denne prosessen. Jeg ber utenriksministeren om å redegjøre nærmere for hvorfor Regjeringa ikke velger å kjøre hardere på WTO-regelverket, og jeg ber også utenriksministeren gjøre rede for om det vil være hensiktsmessig på et gitt tidspunkt å vurdere om en burde bringe saken inn for WTO og bruke WTOs tvisteløsningsmekanismer.

Når det gjelder forhandlingene for øvrig, stiller vi oss det samme spørsmålet som Høglund, dvs. hva som egentlig ligger i EUs krav når det gjelder landbruk. Jeg noterte meg jo nå at utenriksministeren ikke bad om noe nytt forhandlingsmandat i forhold til denne prosessen, og da tar vi det for gitt at Regjeringa, som en har gjort det klart tidligere, ikke vurderer å bringe spørsmålet om landbruk inn i denne prosessen. Men spørsmålene mine går altså på hva som ligger i disse kravene fra EU når det gjelder landbruk, og hvilken holdning Regjeringa har til det.

Når det gjelder protokoll 3 og artikkel 19, er det jo ingen tvil om at en her vil ende opp i en situasjon hvor norsk landbruk igjen kommer dårligere ut. Jeg formoder at begge disse sakene kommer til Stortinget seinere.

Når det gjelder kontantstøttesaken, er bare mitt enkle spørsmål hva kostnadene vil være ved det opplegget som Regjeringa har lagt seg på.

Haakon Blankenborg (A): Eg berre konstaterer at det er forhandlingar på gang, og at alt som blir lagt fram, også frå EU-sida, dermed må sjåast i lys av at ein skal forhandle. Når det gjeld f. eks. WTO-spørsmålet, er det slik at dersom vi diskuterer prinsipp, kan sitje til sommaren, og dersom vi diskuterer resultat, kan begynne nå – og resultatet er viktigast. Eg har eit spørsmål, fordi det var eit område som var nemnt i siste møte, og det gjeld unntaket vi har for investeringar i fiskeflåten heilt konkret, om det ikkje er teke opp så langt i forhandlingane.

Inge Lønning (H): Utenriksministeren har vel, så vidt jeg vet, verken bedt om et gammelt eller et nytt forhandlingsmandat. Derimot har han redegjort på korrekt vis for dette utvalg og for den utvidede utenrikskomite om hva Regjeringen foretar seg i forhandlingsprosessen. Jeg deler Blankenborgs oppfatning, at i denne typen prosesser er det resultatene som teller, og ikke prinsippene, og man må vel også fra norsk side være villig til å innrømme at begeistringen for WTO-regelverket er relativt selektiv. Man er begeistret for det når man tror at det kan tjene egne interesser, og man er mindre begeistret for det når man risikerer at det ikke tjener egne interesser. Jeg tror det i den fasen man er inne i nå, og med det relativt korte tidsperspektivet man står overfor når det gjelder å nå frem til et forhandlingsresultat, bør investeres relativt lite krefter i akkurat den regeldiskusjonen. Det er vesentlig viktigere at man kommer i et reelt forhandlingsinngrep med EU og kan nå frem til et så godt resultat som mulig.

Lars Rise (KrF): Til forhandlingene om utvidelse av EØS-avtalen: Det er klart at det er naturlig at det beløpet som går til sosial og økonomisk utjevning, økes når antall medlemsland økes, og det er også naturlig at Norge stiller seg solidarisk med EU-landene når det gjelder å øke beløpet. Men så vidt jeg vet, planlegger EU-landene å øke med ca. 6 pst., og når kravet fra EUs side ligger på 2,7 milliarder euro, vil det være netto, har jeg forstått, mellom 3 og 4 milliarder kr pr. år for Norge, og det vil jo være betydelig mer enn 6 pst. For Norge betaler ca. 200 mill. kr pr. år i dag, og hvis man sier at man skal øke like mye som EU-landene, er jo det en ganske beskjeden økning – hvis man sier at man skal øke med 25 pst., betyr det at vi øker fra 200 til 250 mill. kr. Men jeg lurer på om det går an å få opplyst hva det er Norge har tilbudt EU, og legger man til grunn en lik behandling her når det gjelder den felles økningen for eksisterende EU-medlemmer i forhandlingene?

Morten Lund (Sp): Det var et spørsmål om EU-utvidelse og det økte bidraget fra Norge. Jeg hørte en uttalelse fra lederen i utenrikskomiteen der han sa at det var naturlig at vårt bidrag ble økt så mye fordi vår markedsadgang øker veldig. Finnes det en tallfesting av denne økningen i markedsadgangen, og er det mulig å få den oversendt til Stortinget?

Det andre spørsmålet dreier seg om protokoll 3-forhandlingene om redusert tollbeskyttelse for en del jordbruksvarer. Spørsmålet er: Hvorfor ble ikke de forhandlingene koblet til endringene i

reisegodsforskriften, som fører til en svært stor økning i privat innførsel av kjøtt, og som kan koste 3 000–5 000 arbeidsplasser og store tap i norske skatteinntekter og avgifter?

Lederen: Bare til det Morten Lund sa nå om min uttalelse. Jeg har overhodet ikke vært i nærheten av å si at det var naturlig at det beløpet øker så mye som det som ligger i kravet fra EU. Jeg har bare sagt at det er naturlig at det øker, men at det er opp til forhandlingene å bestemme hvor mye det skal økes.

Haakon Blankenborg (A): Ein kommentar på bidrag, som ikkje er meint som eit innspel til forhandlingar, tvert imot, men berre ei oppsummering av litt av det som har skjedd gjennom åra, der eg meiner at vi har ei ulukkeleg forhistorie i forhold til EØS-fondet, som vi meinte skulle opphøyre, og meinte vi hadde juridisk rett, noko som antakeleg var ei politisk uklok handling, kan vi iallfall si i ettertid, fordi det skapte eit inntrykk av at Noreg ikkje ønskte å bidra økonomisk. Og hovudproblemet er sannsynlegvis at ein i dag bidreg for lite til utjamning i EU, utan dermed å seie kor mykje ein burde ha bidrege med, men i det ligg det at det er heilt rimeleg at det er ein auke, eller moglegvis også ei stor auke i dei norske bidraga, både på grunn av forhistoria og på grunn av det som er i ferd med å skje rundt oss. Så det berre for å understreke noko som eg har sagt i tidlegare møte som støtte til Regjeringa når ho forhandlar, at ein er beredt til å godta ein auke utan å talfeste det.

Lederen: Før utenriksministeren får ordet, har jeg bare lyst til å si for min egen del at jeg støtter sterkt det som Inge Lønning sa i forrige sak, og som han også nå sa, at det er viktig å ha fokus på at EØS-avtalen er en forhandlet avtale, og vi må søke å løse den gjennom forhandlinger. Jeg tror det er veldig viktig for Norge å holde fast på. Og snakker en om WTO i denne sammenhengen nå, og en mer legalistisk framferd her i forhold til WTO, med de tidsfrister som er, og det faktum at det står i EØS-avtalen at EØS skal utvides samtidig som EU utvides – vi har altså den tiden som er til rådighet, og det er i vinter – kommer vi opp i en situasjon der vi egentlig snakker om noe annet enn å utvide EØS-avtalen, og jeg er redd for at da vil vi komme opp i et utføre som kan være ganske ille for oss.

Utenriksminister Jan Petersen: Jeg får kanskje begynne med dette spørsmålet som Åslaug Haga nevnte, om at Regjeringen bad om

mandat. Vi ber om synspunkter, men det er jo ikke slik at Stortinget har som ansvar å sørge for at vi har forhandlingsmandater. Men det er jo viktig at det vi forhandler på, er forankret i Stortinget, og det er jo det vi gjør i denne prosessen her. En god del av det som det nå er spurt om, snakket vi om i forrige møte. Vårt utgangsbetrag er 300 mill. kr, som man husker fra sist gang, og det illustrerer hvilken enorm forskjell i tallstørrelse vi snakker om mellom oss og EU. Men jeg tror både Jagland og Blankenborg har meget rett i at dette er på mange måter et politisk spørsmål: Hvordan skal Norge bidra til det som er en fattigdomskløft i Europa? Vi har selvfølgelig det problemet at folk ute ser på Norge som en rik onkel i Europa, og har for så vidt forventninger på det grunnlaget. Så dette er politikk – rett inn i kjernen i det. Men det er også klart at beløp i milliardklassen skal innpasses på budsjetter, og det er ingen enkel sak vi her står overfor. Så dette er en tøff del av forhandlingene, og dette er på mange måter forhandlingenes hovedpoeng, men vi har altså redegjort i tidligere møter for hvordan vi har bygd opp vårt resonnement, og vi har selvfølgelig forholdt oss slik vi redegjorde for i forrige møte.

Når det gjelder WTO, er det først spørsmål om fisk. Vi har jo lagt frem vårt primære standpunkt, nemlig at vi mener vi har rett på kompensasjon. Så er jeg litt i stuss om hva man måtte vise til i forhold til at Regjeringen ikke kjører hardere på det spørsmålet. Hvis det utelukkende er en henvisning til spørsmålet om saksanlegg, kan jeg for så vidt skjønne bemerkningen, men der er jeg enig med Jagland og Lønning – jeg tror det er de færreste som tror internasjonale forhandlinger kan føres på den måten. Vårt spor dreier seg altså om kompensasjon som dreier seg om historiske tall, og siste års tall var vel i størrelsesorden 100 mill. kr, tror jeg, og året før 140 mill. kr. Problemet med hele kompensasjonstankegangen er at det tar jo ikke høyde for det som er det virkelig interessante, nemlig at det er dynamiske, ekspanderende markeder. Så det er grenser for hvor langt kompensasjonstankegangen når i forhold til de reelle utfordringer vi her står overfor. Jeg tror derfor det er riktig at vi søker en forhandlet løsning, ikke minst også av tidshensyn, som bl.a. Blankenborg nevnte.

Når det gjelder fiskeflåten, er vi der vi var i siste møte, nemlig at EU, på tross av at de er uenig med oss i det prinsipielle her, er innstilt på å snakke, altså forhandle, om disse spørsmålene. Men de sier at det er en balansert løsning man i så fall skal frem til, og det er jo et kodeord for at da kommer eierspørsmålet slik på bordet. Da gjentar jeg hva jeg sa sist gang, at det er vi ikke innstilt på – men det er kodeordet for det. Men da er man altså tilbake igjen i spørsmålet om penger. Med de store pengene vi her snakker om, er det klart at det er grenser for hvor langt vi kan kjøpe oss ut av dette problemet, fordi forventningene på EU-siden om bidrag er så store at det kommer til å kreve ganske mye penger før det gjør et stort inntrykk på EU-siden om vi sier: All right, kan vi ikke bytte markedsadgang mot penger. Så her har vi rett og slett et betydelig problem, som vi må veie på når vi får analysert situasjonen litt nærmere.

Når det gjelder landbruk, er jeg litt forbauset over at jeg fikk spørsmålet, simpelthen fordi det landbruksspørsmålet som er lagt på bordet, er det jeg redegjorde for i mitt innlegg. Det er det det dreier seg om – det er ikke noe mer å si om det. Men det interessante, hvis utvalget la merke til det, var at jeg utviklet et resonnement om kompensasjon, som for så vidt er at hvis EU aksepterer det resonnementet, må de også akseptere det på fisk. Det er der vi er. Jeg har ikke tallene i hodet, men jeg mener meget bestemt å huske at det er relativt små beløp vi her snakker om. Det er ikke noe problem for oss på det punktet.

Når det gjelder reisegodsforskriften, reiste Morten Lund dette spørsmålet også i forrige møte. Svaret er det samme som forrige gang. Det som gjør at hverken reisegodsforskriften eller protokoll 3- og artikkel 19-forhandlingene er en del av dette, er at de er separate løp.

Det vi har lagt opp til her nå, og det tror jeg faktisk ikke minst landbruket skal sette stor pris på i den grad man ønsker ikke å ha landbruksspørsmålet inne, er nettopp at man rendyrker hva disse forhandlingene dreier seg om. Det dreier seg om forhandlinger om konsekvensene av EU-utvidelsen. Vi legger altså ikke opp til å reforhandle EØS-avtalen, som enkelte media har brakt inn. Da ville vi vært stilt overfor helt andre og større problemstillinger, som også ville gitt EU andre offensive interesser, som det ville vært et problem å holde unna for.

Det er viktig for oss å sørge for at vi forhandler om konsekvensene av utvidelsen av EU og den etterfølgende utvidelsen av EØS-området. Det er derfor vi står igjen med disse problemstillingene, hvorav fisk og penger er de store tingene, og hvor denne handelen med landbruksvarer på søkerlandene for så vidt er et lite bimoment uten de helt store, dramatiske økonomiske konsekvensene.

Arbeidsmarkedet, som Høglund også har vært opptatt av tidligere, er en del av dette, men etter vårt skjønn heller ikke den store delen av den biten.

Åslaug Haga (Sp): Det ble litt klarere etter hvert som utenriksministeren snakket. Men jeg har fortsatt ikke helt klart for meg dette med kravene fra EU når det gjelder landbruket i forhold til utvidelsen. Utenriksministeren sier nå at det er et «bimoment»,

men hvis EU bringer det inn i forhandlingene, må jo Norge enten avvise det eller akseptere det. Det jeg lurer på, er hva som er Regjeringas holdning når EU velger å bringe dette inn som et moment i de forhandlingene vi nå er inne i om utvidelsen.

Bjørn Jacobsen (SV): Det går på dette med låg toll på norsk fisk, som jo heilt klart må vere å oppfatte som eit gode for borgarane innafor EU. Kunne utanriksministeren gi nokre vurderingar av det? For det vi kanskje står i fare for å gjere, er at Noreg skal betale for at dei som er EU-borgarar, skal ha ein låg toll, og dermed kunne få moglegheit til å ta del i dei store goda som er i dei norske fiskeressursane.

Inge Lønning (H): Til Jacobsens resonnement må det vel tilføyes at hvis det fremføres overfor EU, vil det jo gi EU et glitrende forhandlingskort på hånden når det gjelder å argumentere mot våre norske tollbeskyttelser. For det vil være i norske borgeres interesse at det er så lite tollmurer inn til det norske markedet som mulig.

Utenriksminister Jan Petersen: Til Jacobsens spørsmål vil jeg bare si at vi har sagt til EU at vi mener meget bestemt at en utvidelse av EU ikke bør føre til nye handelshindringer. Vi mener meget bestemt at EU vil være tjent med å ha så lave tollsatser som overhodet mulig, og vi mener ikke minst at søkerlandene og næringslivet i søkerlandene vil være tjent med det. Trikket er bare å få EU til å bli enig med oss i dette. Jacobsen og jeg er ikke på noen måte uenige om hva vi synes EU burde mene. Problemet er at EU ikke mener det, og det er det som er grunnlaget for forhandlingene.

Så til landbruk. Jeg tror jeg for så vidt bare skal gjenta poenget mitt, for det er der det ligger, nemlig at kommisjonen altså har signalisert at den ser for seg en økning i EUs kvoter på landbrukssiden som gjenspeiler økningen i EØS-befolkningen. Som jeg sa: Det er ikke klart hva som ligger i dette rett og slett – det er et uklart spørsmål som vi må bore på i de neste forhandlingsmøtene. Det lå i det innlegget jeg hadde. Og så har vi da sagt at vi er villig til å forhandle med kommisjonen om dette, fordi vi har gitt uttrykk for at i samsvar med WTO-prinsippene vil vi kunne gi

kompensasjon for historisk handel med søkerlandene. Det er vel neppe mye penger i det, men det er en prinsipielt viktig innfallsvinkel når vi tenker på hvordan vi håndterer fiskeriforhandlingene. Jeg vil vel tro at denne saken nå kommer til å utvikle seg på det grunnlaget. Det er det som er den problemstillingen vi her står overfor.

Finn Martin Vallersnes (H): Bare et kort spørsmål: I hvilken grad er det noen samordning eller løpende kontakt mellom Norge og de andre EFTA-landene under forhandlingene?

Utenriksminister Jan Petersen: Det er en tett og nær kontakt selvfølgelig, og derfor ble det holdt både et fellesinnlegg på vegne av EFTA-landene og nasjonale innlegg ved åpningen av forhandlingene. Det er klart at vi har et behov for å holde oss tett og nært sammen i hele prosessen. Det er EFTA på den ene siden og EØS på den andre siden, og vi må bevare det gode forhold til de andre landene. Men det tror jeg ikke er noe problem. Alle kanalene er åpne i den sammenheng.

Komiteens leder: Da er det ikke flere som har bedt om ordet under dette, og vi går til de aktuelle rettsaktene.

Utenriksminister Jan Petersen: Jeg vil bare først vise til at i disse rettsaktene ligger også patentdirektivet, som dere ser. Det er en sak som jeg har drøftet med utvalget tidligere. Men som det er redegjort for i de blå listene som sendes Stortinget, har vi hatt saken til behandling over lengre tid. Vi bestemte oss for ikke å fremme den umiddelbart før jul, men nær opp til det EØS-utvalgsmøtet som kommer.

Poenget er at den saken fremmes som proposisjon, slik at Stortinget får en full behandling av spørsmålet. Det er jo Stortinget som må godkjenne denne saken. Som man også vet, er jo dette den ene saken hvor vi på Sem ble enige om at her har regjeringspartiene forskjellige oppfatninger.

Dette betyr at det er ikke noen realitetsbehandling som dras igjennom i dette møtet. Her må vi kjøre saken med mye papir – for å si det på den måten. Og mye papir, det kommer!

Heidi Sørensen (SV): SV vil anbefale Regjeringen å bruke sikkerhetsklausulen i EØS-avtalen og ikke godta patentdirektivet.

Jeg har også lyst til å spørre om det er sånn at proposisjonen går i statsråd på fredag, og om det er endelig klarlagt at det som står i Sem-erklæringen vedrørende dissens, er det løpet som vil bli kjørt fra Regjeringens side.

Åslaug Haga (Sp): Vi erkjenner også at vi kommer tilbake til realitetsbehandlingen av denne saken, og går ikke dypt inn i den nå. Jeg vil bare gi uttrykk for, som en er godt kjent med, at vi også mener at dette er et direktiv man ikke burde akseptere fra norsk side. Vi mener at det er uetisk å ta patent på deler av menneskelegemet. Vi mener også at direktivet legger opp til genrøveri fra utviklingslandene, og dermed er det et grunnleggende usolidarisk direktiv.

Vi vet også at et flertall i Bioteknologinemnda har gått imot at dette direktivet skal innlemmes. Og vi vet at det er stort engasjement blant frivillige organisasjoner når det gjelder dette.

Så vårt råd til Regjeringa er, som SV, at dette bør man ikke akseptere, og realiteten er vel at det ville være stor oppslutning om det i Stortinget hvis man valgte å se på realitetene i denne saka, og ikke bare forholde seg til overordnede politiske problemstillinger.

Jeg er også opptatt av hvordan denne saka blir behandlet innad i Regjeringa.

Inge Lønning (H): Når medlemmene av utvalget, i likhet med resten av Stortinget, er kjent med at denne saken kommer i form av en proposisjon og det blir en full behandling i Stortinget, ser jeg ingen som helst grunn til at man skal drive noen form for forhåndsprosedyre i utvalget.

Bjørn Jacobsen (SV): Det er til rettsaktene. Eg må nesten beklage, det er kanskje såpass detaljerte spørsmål at dei skulle vore sende inn på forhånd, men eg får sjå kor det går.

Først til kap. II, Fôrvarer. Dette som har handelsnamnet Aviax 50%, er det eit antibiotikum? Og blir det tilsett fordi dyra ikkje toler fôret?

Så til næringsmidlar, og då er vi eigentleg over på plantevernmidlar, eller sprøytemidlar. Der ser eg at ein legg opp til å godkjenne ni nye verksamme stoff, dvs. ni nye giftstoff. Det er også snakk om å endre grenseverdiane. Spørsmålet mitt er: Er desse nye grenseverdiane ei skjerping i forhold til dei som har vore før, og har ein vurdert den såkalla økotoksikologiske effekten av desse sprøytemidla?

Komiteens leder: Da tror jeg utenriksministeren rekker å svare innen klokken for stortingsmøtet slutter å ringe.

Utenriksminister Jan Petersen: Det er to forhold, først til patentdirektivet. Vi har av prinsipielle grunner aldri datoer utad for når vi fremmer proposisjoner, bare så det er klart. Det er ikke sikkert den blir fremmet på fredag, men den kommer ganske snart.

Det andre er at Regjeringens behandling vil dere, også av prinsipielle grunner, se når proposisjonen kommer. Men det ligger altså i Sem-erklæringen at det er dissens på den. Vi har forsøkt å tiltrekke så mye som mulig oppmerksomhet til det fenomenet, men det har ikke vært så lett å selge. Jeg kan imidlertid bekrefte at det er situasjonen.

Vi har drøftet dette tidligere. Jeg har opplevd det slik at både Senterpartiet og SV har vært meget tydelige i sine råd, som stemmer med det både Kristelig Folkeparti og Venstre mener. Jeg har også oppfattet av tidligere behandlinger at Høyre, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet har gitt det motsatte råd. Det er på den basis vi legger frem en ganske omfattende sak, slik at det skal være godt grunnlag for en offentlig debatt.

Når det gjelder Jacobsens spørsmål, kan jeg ikke ta dem på stående fot, så det må jeg få lov til å komme tilbake til i skriftlig form.

Komiteens leder: Da konstaterer jeg at flere ikke har bedt om ordet til rettsaktene.

S a k n r . 3

Eventuelt

Komiteens leder: Er det noen som ber om ordet under Eventuelt? – Det er det ikke.

Møtet hevet kl. 10.00.